

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять
для студентів спеціальності 073 «Менеджмент»
усіх форм навчання
вищих навчальних закладів

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 1 від 16.01.2019 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2019

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Аналіз господарської діяльності» для студентів усіх форм навчання за спеціальністю 073 «Менеджмент» / уклад. Єршова Н.Ю., Сікетіна Н.Г. – Харків : НТУ «ХП», 2019. – 23 с.

Укладачі: Н.Ю. Єршова, Н.Г.Сікетіна

Рецензент проф. Мехович С.А.

Кафедра економічного аналізу та обліку

ВСТУП

Вивчення дисципліни «Аналіз господарської діяльності» відбувається шляхом розкриття сутності тем на лекціях, закріплення теоретичного матеріалу на практичних заняттях та під час виконання розрахункового завдання.

Теоретична частина дисципліни визначається складом робочої програми. На практичних заняттях теоретичні знання закріплюються в ході розв'язання різних задач. Більш повному засвоєнню матеріалу сприяє самостійна робота студентів з вивчення окремих розділів дисципліни та підготовка до практичних занять.

Метою даних методичних вказівок є забезпечення студентів, що навчаються за спеціальністю 073 «Менеджмент» навчально-методичними матеріалами, необхідними для практичної роботи над курсом «Аналіз господарської діяльності». У даних методичних вказівках наведено контрольні запитання, завдання та вправи, розв'язання яких допоможе студентам досконально вивчити основні теми курсу.

Система контролю якості навчання студентів включає поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль проводиться на практичних заняттях для виявлення рівня знань студентів за окремо взятий період часу. Підсумковий контроль здійснюється наприкінці семестру для остаточного визначення рівня знань студентів з викладеної дисципліни.

Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання певних видів робіт за 100 бальною накопичувальною шкалою.

Розрахунок кількості балів з дисципліни наведено в табл. 1

Таблиця 1 – Визначення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни (9 семестр, 4 кредити)

Найменування	Кількість балів
<i>Складання теоретичного матеріалу:</i>	
Модульна контрольна робота 1.	max = 15
Модуль контрольна робота 2.	max = 15
Результати складання теоретичного матеріалу	max Σ = 30
<i>Складання практичного матеріалу:</i>	
Результати складання практичного матеріалу	max = 26
за активну участь у вирішенні завдань на практичних заняттях	max = 10
результати написання експрес-тестів по темі практичного заняття	max = 16
<i>Результати захисту розрахункового завдання, бали</i>	max = 24
Разом	max Σ = 80
Підсумкова модульна контрольна робота	max = 20
<i>Всього</i>	max Σ = 100

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитися кількома методами:

1. Оцінювання знань студента під час практичних занять.
2. Виконання розрахункового завдання.
3. Проведення проміжного тестування.
4. Виконання завдань для самостійної роботи.
6. Проведення поточно-модульного контролю.

Для оцінювання інтегрованих знань студентів із кожного модуля (навчальної дисципліни) із обов'язковим переведенням цих оцінок у національну шкалу (з виставленням національної семестрової оцінки «відмінно», «добре», «задовільно» чи «незадовільно») та у шкалу ECTS (A, B, C, D, E, FX, F).

Перелік тем та кількість практичних занять наведено в табл. 2

Таблиця 2 – Перелік тем навчальної дисципліни (9 семестр, 4 кредити)

№ з/п	Перелік тем практичних занять	Кількість годин практичних занять
1	Аналіз господарської діяльності: предмет, об'єкти, зміст, завдання та роль в управлінні сучасним підприємством	2
2	Метод і спеціальні прийоми аналізу господарської діяльності	6
3	Інформаційне забезпечення та організація аналізу господарської діяльності	2
4	Аналіз фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності	8
5	Аналіз прибутку і рентабельності	4
6	Аналітичне обґрунтування виробничої програми та оцінка її виконання	2
7	Аналіз основних засобів, матеріальних та трудових ресурсів підприємства	6
8	Аналіз витрат підприємства та собівартості продукції	2
<i>Всього</i>		32

Загальний обсяг годин на вивчення дисципліни та їх розподіл на аудиторні заняття і самостійну роботу студентів такі: 32 год. лекцій, 32 год. практичних занять; загальний обсяг – 144 год., 4 кредити, 2 модулі.

Практичне заняття 1

Аналіз господарської діяльності: предмет, об'єкти, зміст, завдання та роль в управлінні сучасним підприємством

Мета заняття: засвоєння фундаментальних понять економічного аналізу як науки й окремого напрямку аналітичної роботи на підприємстві.

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Сформулюйте предмет та об'єкти аналізу господарської діяльності.
2. Охарактеризуйте місце аналізу в системі наук та роль в управлінні діяльністю економічного суб'єкта.
3. В чому полягає функціональна та цільова орієнтація економічного аналізу?

4. Назвіть основні види економічного аналізу, їх класифікацію та сфери застосування.

4. Охарактеризуйте принципи економічного аналізу та його ключові категорії.

Тести для перевірки знань

1. *Аналіз господарської діяльності спрямований на:*

- а) дослідження господарських процесів і явищ;
- б) вивчення економічних явищ в процесі виконання поточних і перспективних планів;
- в) оцінку досягнутих ними кінцевих результатів та виявлення поточних і перспективних резервів підвищення ефективності виробництва;
- г) все зазначене вище.

2. *Процес дослідження причин утворення і зміни результатів господарської діяльності, що складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників і отримують відповідне віддзеркалення через систему економічної інформації - це:*

- а) предмет аналізу господарської діяльності;
- б) об'єкт аналізу господарської діяльності;
- в) суб'єкт аналізу господарської діяльності;
- г) немає вірної відповіді.

3. *Порівняння відповідності наявного внутрішнього потенціалу суб'єкта господарювання умовам зовнішнього середовища та обґрунтування на цій основі ефективної стратегії, визначення її ринкової та конкурентної позиції – це:*

- а) прогностична функція аналізу господарської діяльності;
- б) оціночно-діагностична функція аналізу;
- в) пошукова функція аналізу;
- г) контрольна функція аналізу.

4. *Порівняння фактичного стану досліджуваних об'єктів встановленим цілям та планам, що виражаються в параметричних значеннях відповідних показників – це:*

- а) прогностична функція аналізу господарської діяльності;
- б) оціночно-діагностична функція аналізу;
- в) пошукова функція аналізу;
- г) контрольна функція аналізу.

5. *Аналітичне обґрунтування альтернативних напрямів удосконалення внутрішніх можливостей підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища – це:*

- а) прогностична функція аналізу господарської діяльності;
- б) оціночно-діагностична функція аналізу;
- в) пошукова функція аналізу;
- г) контрольна функція аналізу.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.1. Заповнити таблицю відповідей завдання 1.2, для цього заголовній букві, яка відповідає певній функції поставити відповідну цифру, що відповідає її змісту (наприклад: А5). Таблиця для відповідей.

А	Б	В	Г
---	---	---	---

Завдання 1.2. Зв'язати наведені в таблиці функції аналізу господарської діяльності з їх змістом.

Функції аналізу господарської діяльності	Зміст та визначення функції
А. Оціночно-діагностична	1. Передбачає прогнозування впливу на діяльність підприємства можливих змін у зовнішньому середовищі
Б. Прогностична	2. Передбачає порівняння фактичного стану досліджуваних об'єктів встановленим цілям та планам, які виражаються в параметричних значеннях відповідних показників
В. Пошукова	3. Передбачає порівняння відповідності наявного внутрішнього потенціалу суб'єкта господарювання умовам зовнішнього середовища та обґрунтування на цій основі ефективності існуючої стратегії підприємства, визначення його ринкової та конкурентної позиції.
Г. Контрольна	4. Передбачає аналітичне обґрунтування альтернативних управлінських рішень, визначення напрямків використання внутрішніх можливостей підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

Рекомендована література: основна [1, 2, 3]; додаткова [8, 9, 10].

Практичне заняття 2

Метод і спеціальні прийоми аналізу господарської діяльності

Мета заняття: засвоєння різних методів факторного аналізу та опанування методики їх застосування для факторних моделей.

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Назвіть види факторних моделей та підходи до їх моделювання.
2. У чому суть, переваги та недоліки методу ланцюгових підстановок?
3. У чому суть, переваги та недоліки методу абсолютних різниць?
4. Які методи можна використовувати для проведення факторного аналізу на мультиплікативних, кратних, адитивних та комбінованих моделях?

Тести для перевірки знань

1. Метод індукції являє собою:

- а) систематичне цілеспрямоване сприйняття об'єкта дослідження;
- б) сукупність пізнавальних операцій, у результаті яких здійснюється рух від окремих положень до загальних;
- в) встановлення подібності та відмінності явищ і факторів впливу зовнішнього середовища;
- г) сукупність прийомів поділу предмету дослідження на складові та наступному їх дослідженні.

2. Метод дедукції являє собою:

- а) сукупність прийомів і закономірностей поєднання окремих частин предмета в єдине ціле;
- б) відтворення явища в історичній теорії з відкиданням випадковостей;
- в) використання загальних наукових положень про явище під час дослідження від загальних положень до окремих;
- г) процес пізнання з використанням економічних моделей.

3. Статистичні методи, які використовуються в економічному аналізі включають:

- а) порівняння;
- б) елімінування;
- в) програмування;
- г) моделювання фінансових ситуацій.

3. Евристичні методи, які використовуються в економічному аналізі включають:

- а) групування;
- б) елімінування;
- в) теорію графів;
- г) метод паттерн.

5. Експертний метод систематизованого огляду можливих варіантів розвитку окремих елементів системи, яка досліджується, побудований на повних і строгих класифікаціях об'єктів і явищ, їхніх властивостей і параметрів – це:

- а) морфологічний аналіз;
- б) елімінування;
- в) теорія графів;
- г) паттерн.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 2.1. Наведені дані щодо темпів росту цін на сировину протягом чотирьох кварталів:

Квартал	x_i	1	2	3	4
Темп росту	f_i	1,05	1,09	2,01	1,56

Розрахувати квартальний темп росту цін у середньому за рік за даними чотирьох кварталів.

Завдання 2.2. Наведені дані про собівартість і випуск продукції у звітному періоді для шістьох підприємств, які виготовляють однотипну продукцію:

Показник	Підприємства					
	1	2	3	4	5	6
Собівартість одиниці продукції, грн	38	40	42	44	46	48
Обсяг випуску продукції, шт.	800	1200	1000	700	400	200

Визначити середню собівартість одиниці продукції для всієї сукупності підприємств і середню прогресивну собівартість.

Завдання 2.3. Динаміка собівартості одиниці продукції «А», кількість

виробленої продукції «А» по підприємству за два періоди характеризується такими даними:

Показники	Базисний період	Звітний період
Собівартість одиниці продукції «А», грн	104	98
Кількість виробленої продукції «А», шт.	507	559

1. Розрахувати собівартість виробленої продукції «А» у базовому та звітному періодах.

2. Розрахувати абсолютні й відносні показники динаміки собівартості одиниці продукції «А», кількість виробленої продукції «А», собівартість виробленої продукції «А».

3. Визначити ступінь виконання планового завдання, якщо за планом передбачалося знизити собівартість випущеної продукції на 15 %.

Рекомендована література: основна [1, 2, 3]; додаткова [8, 9, 10].

Практичне заняття 3

Інформаційне забезпечення та організація аналізу господарської діяльності

Мета заняття: засвоєння підходів до організації аналітичних досліджень на підприємстві в умовах застосування інформаційних технологій

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Сформулюйте основні етапи організації аналітичних досліджень в умовах застосування інформаційних технологій на підприємстві.

2. Охарактеризуйте інформаційну базу для проведення аналізу господарської діяльності.

3. Назвіть вимоги до інформації при проведенні аналітичних досліджень.

3. Яким чином оформлюють результати аналізу господарської діяльності?

Тести для перевірки знань

1. Інформація – це:

а) сукупність різних відомостей про події, що відбуваються у зовнішньому середовищі по відношенню до даної системи, і в самій системі повідомлень про зміни параметрів системи;

б) будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;

в) сукупність даних про процеси, що протікають всередині об'єкта управління та його оточенні для обґрунтування прийняття управлінського рішення;

г) всі відповіді вірні.

2. Використання таблиць при проведенні аналітичних процедур і представленні результатів аналізу забезпечує:

а) зменшення обсягу вихідних даних у звітних документах (краще привести їх у вигляді таблиці, ніж описувати масу чисел у тексті);

- б) систематизацію даних та виявлення закономірностей;
- в) наочність;
- г) всі відповіді вірні.

3. Внутрішні інформаційні джерела для проведення аналізу господарської діяльності – це:

- а) облікова інформація;
- б) нормативно-довідкова інформація;
- в) дані відкритої фінансової звітності;
- г) всі вірні.

4. Зовнішні інформаційні джерела для проведення аналізу господарської діяльності – це:

- а) спеціальні обстеження, доповідні записки;
- б) нормативно-довідкова інформація;
- в) господарсько-правові документи;
- г) всі відповіді вірні.

5. Систематизація та опрацювання необхідної інформації, аналітична обробка даних про стан та розвиток об'єкта проводиться на:

- а) підготовчому етапі;
- б) основному (аналітичному) етапі;
- в) завершальному (підсумковому) етапі;
- г) немає вірної відповіді.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 3.1 Наведені показники діяльності підприємства «Бета» за два роки:

Показники	Минулий рік	Звітний рік
1. Матеріальні витрати, тис. грн	2274	2385
2. Товарна продукція, тис. грн	3300	3500

1. Розрахувати показники ефективності використання матеріальних ресурсів.
2. Порівняти подані й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім періодом. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 3.2. Наведені показники діяльності підприємства «Гама» за два роки, тис. грн:

Показники	Минулий рік	Звітний рік
1. Вартість виготовленої продукції	3 300	3 500
2. Виробіток одного працюючого	4,63	6,04
3. Середньорічна вартість основних фондів	1500	1804
4. Матеріальні витрати	2276	2381
5. Середньорічна вартість оборотних фондів	2391	2612

1. Розрахувати показники ефективності використання матеріальних ресурсів, основних фондів, коефіцієнт оборотності оборотних коштів, рентабельність активів.
2. Порівняти подані й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім часом. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 3.3. Наведені показники діяльності підприємства «Омега» за два роки, тис. грн:

Елементи витрат	Минулий рік	Звітний рік
1. Матеріальні витрати	2274	2385
2. Витрати на оплату праці	649	631
3. Відрахування на соціальні заходи	131	115
4. Амортизація основних фондів	195	376

1. Розрахувати загальні витрати.

2. Порівняти наведені й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім періодом. Провести аналіз структури витрат за економічними елементами. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Практичне заняття 4

Аналіз фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності

Мета заняття: засвоєння різних методів аналізу фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності.

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Охарактеризуйте методи, які використовують для проведення аналізу фінансового стану підприємства.
2. Сформулюйте особливості проведення аналізу складу та структури майна підприємства та джерел його формування підприємства.
3. Які показники використовують для аналізу ліквідності підприємства.
4. Які показники використовують для аналізу фінансової стійкості підприємства.
5. Особливості проведення аналізу ділової активності підприємства.

Тести для перевірки знань

1. *Поняття «ліквідність активів» означає:*
 - а) період, протягом якого актив підприємства повністю зношується й підлягає ліквідації;
 - б) здатність перетворення активів у грошову форму;
 - в) період ліквідації активів підприємства при неспроможності (банкрутстві);
 - г) всі відповіді вірні.
2. *Під фінансовим станом підприємства розуміється:*
 - а) здатність підприємства аналізувати ринки збуту;
 - б) здатність підприємства працювати на основі маркетингової стратегії;
 - в) здатність підприємства фінансувати свою діяльність;
 - г) наявність у власності підприємства цінних паперів.
3. *Фінансовий стан підприємства залежить:*
 - а) від результатів його виробничої діяльності;
 - б) від результатів комерційної діяльності;

- в) від результатів фінансової діяльності;
- г) всі відповіді вірні.

4. Коефіцієнт оборотності засобів підприємства розраховується як:

- а) відношення виручки від реалізації продукції до середньої за певний період часу величини засобів;
- б) відношення суми засобів до суми прибутку;
- в) відношення прибутку до суми виручки від реалізації продукції за період;
- г) відношення виручки від реалізації продукції до величини середньорічної вартості основних засобів.

5. Вкажіть, який з наведених коефіцієнтів визначає частину поточних зобов'язань, яку можна погасити, мобілізувавши всі оборотні кошти:

- а) коефіцієнт забезпеченості власними засобами;
- б) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- в) частка оборотних коштів в активах;
- г) коефіцієнт поточної ліквідності.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 4.1 На основі даних балансу підприємства ТОВ «Гама»:

1. Визначити динаміку необоротних активів, структуру та її зміну.
2. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 4.2. На основі даних балансу підприємства ТОВ «Гама»:

1. Визначити динаміку оборотних активів, структуру та її зміну.
2. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 4.3. На основі даних балансу підприємства ТОВ «Гама»:

1. Визначити динаміку капіталу підприємства, структуру та її зміну.
2. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 4.4. На основі даних балансу підприємства ТОВ «Гама»:

1. Оцінити ліквідність балансу підприємства.
2. Розрахувати абсолютні та відносні показники ліквідності. Порівняти розраховані показники підприємства з попереднім періодом та нормативними значеннями.
3. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Практичне заняття 5

Аналіз прибутку і рентабельності

Мета заняття: засвоєння методів аналізу прибутку і рентабельності підприємства за даними фінансової звітності.

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Сформулюйте завдання та назвіть джерела інформації для аналізу прибутку підприємства.
2. Охарактеризуйте методику аналізу динаміки прибутку підприємства.
3. Назвіть основні показники рентабельності.
4. В якій послідовності проводиться факторний аналіз валового прибутку.
5. В якій послідовності проводиться факторний аналіз чистого прибутку.

Тести для перевірки знань

1. Прибуток підприємства залежить від наступних факторів:
 - а) обсягу реалізованої продукції та рівня середньо реалізаційних цін;
 - б) структури продукції та рівня середньо реалізаційних цін;
 - в) структури, собівартості та рівня середньо реалізаційних цін;
 - г) обсягу реалізованої продукції, структури, собівартості та рівня середньо реалізаційних цін.
2. За якою формулою розраховують зміну прибутку підприємства під впливом фактичного обсягу продажу:
 - а) $\Delta\Pi(Q) = \Pi_0 \times I_1 - \Pi_{i0}$
 - б) $\Pi_1 = BP_1 - C_1$
 - в) $\Delta\Pi(D, Q) = \Pi_1 - \Pi_0$
 - г) $BP' = Q_1 \times \sum_{i=1}^n C_{0i} \times D_i'$
3. За якою формулою розраховують зміну виручки від реалізації продукції за плановою ціною, фактичною структурою та фактичним обсягом реалізації:
 - а) $\Delta\Pi(Q) = \Pi_0 \times I_1 - \Pi_{i0}$
 - б) $\Pi_1 = BP_1 - C_1$
 - в) $\Delta\Pi(D, Q) = \Pi_1 - \Pi_0$
 - г) $BP' = Q_1 \times \sum_{i=1}^n C_{0i} \times D_i'$
4. Маржинальний дохід це:
 - а) різниця між виручкою від реалізації і постійними витратами;
 - б) сума змінних витрат і прибутку від реалізації;
 - в) різниця між виручкою від реалізації і змінними витратами;
 - г) сума змінних витрат і постійних витрат.
5. Рівень операційного важеля визначають шляхом:
 - а) множення маржинального доходу на прибуток;
 - б) відношенням маржинального доходу до прибутку;
 - в) відношенням прибутку до маржинального доходу;
 - г) немає вірної відповіді.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 5.1. На основі Звіту про фінансові результати діяльності ТОВ «Омега»:

1. Провести факторний аналіз чистого прибутку від реалізації продукції за умов, якщо індекс цін (І) склав 1,08.
2. Результати аналізу привести у таблиці. Зробити висновки.

Завдання 5.2. Наведені показники діяльності ТОВ «Тропик» за 2018 рік:

Вид продукції	Кількість, од		Ціна (Ц), грн		Собівартість (С), грн	
	план	факт	план	факт	план	факт
А	6020	6652	121	250	149	244
Б	4050	4155	550	585	483	549
В	7077	4999	185	285	115	232

1. Провести факторний аналіз рентабельності продукції підприємства.
2. Зробити висновки.

Завдання 5.3. За наведеними даними завдання 5.2 провести факторний аналіз рентабельності продукції «А» ТОВ «Тропик».

Завдання 5.4. Наведені розраховані показники ТОВ «Азарус+» за звітний рік та їх динаміка:

Показник	План звітного року	Фактично за звітний рік
Чиста рентабельність продажів	0,22	0,18
Ресурсовіддача	0,0784	0,0865
Коефіцієнт фінансової залежності	1,0164	1,0951
Рентабельність власного капіталу	0,0123	0,0141

Провести факторний аналіз власного капіталу підприємства за моделлю Дюпон.

Практичне заняття 6

Аналітичне обґрунтування виробничої програми та оцінка її виконання

Мета заняття: опанування методами аналітичного обґрунтування виробничої програми на підприємстві

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. В чому полягає аналітичне обґрунтування виробничої програми підприємства.
2. Які методи використовують для аналізу обсягу виробництва підприємства.
2. Охарактеризуйте методи аналізу асортименту та структури продукції, що випускається на підприємстві.

3. Охарактеризуйте методи аналізу ритмічності виробництва продукції підприємства.

Тести для перевірки знань

1. Виробнича програма підприємства – це:

- а) наявна техніка та технологія будівельного виробництва, що передбачає використання науки і техніки;
- б) маркетингові дослідження ефективності будівельного виробництва і реалізації будівельної продукції з метою прийняття ефективних управлінських рішень;
- в) сукупність завдань щодо забезпечення виконання обсягу робіт в задані терміни при ефективному використанні ресурсів та раціональній організації виробництва, праці та управління;
- г) сукупність управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності будівельної продукції та підприємства.

2. Основні фактори, що визначають темпи зростання та ступінь виконання виробничої програми об'єднуються у такі групи:

- а) трудові ресурси, будівельні машини і механізми, матеріальні ресурси;
- б) собівартість, обсяг робіт, рівень виробничих витрат;
- в) зміна цін і норм, зростання продуктивності праці;
- г) середньомісячна заробітна плата, рентабельність будівельного виробництва, зміна рівня механізації робіт.

3. При визначенні впливу трудових факторів на виконання виробничої програми розраховують зміну:

- а) чисельності робітників і зміну продуктивності праці на 1 робітника;
- б) кількості машин і зміну їх продуктивності;
- в) прибутку і собівартості;
- г) матеріальних витрат і ефективності їх використання.

4. При визначенні впливу на обсяг виробництва продукції наявності та ступеня використання матеріальних ресурсів розраховують зміну:

- а) кількості машин і зміну їх експлуатаційної продуктивності;
- б) чисельності робітників і зміну продуктивності праці;
- в) матеріальних витрат і зміну ефективності їх використання;
- г) рівня виробничих витрат і прибутку.

5. При визначенні впливу машин та обладнання на виконання виробничої програми визначають зміну:

- а) чисельності робітників і зміну продуктивності праці на 1 робітника;
- б) кількості машин і зміну їх продуктивності;
- в) прибутку і собівартості;
- г) матеріальних витрат і зміну ефективності їх використання.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 6.1. Наведені дані про виробництво продукції ТОВ «Омега» за січень 2017 року, тис. грн.:

Показники	Виготовлено, тис. грн			
	I декада	II декада	III декада	Всього за місяць
1. Випуск продукції за планом	250	250	310	810
2. Випуск продукції за звітом	180	190	250	620
3. Випуск продукції в межах плану	180	190	220	590

1. Визначити коефіцієнт ритмічності продукції.
2. Зробити висновки.

Завдання 6.2. Наведені дані про виробництво продукції ТОВ «Омега» за звітний рік:

Найменування виробу	Планова ціна, грн	Питома вага за планом, %	Питома вага фактично, %
А	187	46,17	51,8
Б	119	29,38	34,4
В	99	24,22	13,8

1. Визначити вплив структурних зрушень на обсяг випуску продукції, якщо:
 - а) плановий випуск продукції - 8160 шт.;
 - б) фактично випущено - 8136 шт.

Завдання 6.3. Наведені дані про обсяг виробництва і базисні темпи росту продукції ТОВ «Омега» за 2013-2017 роки:

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
1. Обсяг виробництва, тис. грн	4500	106,2			
2. Базисні темпи зростання, %			101,1	102,5	99,1
3. Ланцюгові темпи зростання, %					
4. Абсолютний приріст:					
а) базисний, тис. грн					
б) ланцюговий, тис. грн					

1. Визначити, використовуючи взаємозв'язок ланцюгових і базисних темпів зростання:

- а) обсяги виробництва продукції, тис. грн;
- б) ланцюгові темпи зростання, %;
- в) базисні та ланцюгові абсолютні прирости, тис. грн.

Завдання 6.4. Надані наступні дані по підприємству за січень 2017 року:

- а) собівартість забракованих виробів, тис. грн - 100;
- б) витрати на виправлення браку, тис. грн – 5,5;
- в) вартість браку за ціною використання, тис. грн – 6,8;
- г) сума утримання з винуватців браку, тис. грн – 2,2;

- д) виробнича собівартість фактично випущеної продукції, тис. грн - 1500;
- е) товарна продукція, тис. грн - 1850.

Необхідно:

1. Визначити суму втрат від браку;
2. Оцінити вплив браку на випуск продукції.

Практичне заняття 7

Аналіз основних засобів, матеріальних та трудових ресурсів підприємства

Мета заняття: опанування методик аналізу основних засобів, матеріальних та трудових ресурсів підприємства .

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Сформулюйте мету та завдання аналізу основних засобів / матеріальних ресурсів / трудових ресурсів підприємства.
2. Які показники використовують для аналізу ефективності використання основних засобів.
3. Визначте основні напрями інтенсифікації використання основних засобів підприємства.
4. Які показники використовують для аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів.
5. Які фактори впливають на рівень матеріаломісткості продукції?
6. Які фактори впливають на продуктивність праці.
7. Як моделі використовують для аналізу фонду оплати праці на підприємстві.

Тести для перевірки знань

1. Для узагальнюючої характеристики ефективності використання основних засобів досліджують показники:
 - а) продуктивності праці;
 - б) фондоддачі;
 - в) матеріаломісткості;
 - г) всі відповіді вірні.
2. До екстенсивних показників роботи устаткування відносяться:
 - а) фондоддача діючого устаткування;
 - б) середньорічна вартість устаткування;
 - в) коефіцієнт використання устаткування;
 - г) фондоозброєність праці.
3. Які фактори впливають на величину матеріальних витрат при виробництві товарної продукції?
 - а) відхилення загальної чисельності промислово-виробничого персоналу від планової;
 - б) зміна обсягу й структури продукції, що випускається;
 - в) зміна продуктивності праці;
 - г) зміна фондоддачі основних засобів.

4. Вкажіть, які показники використовуються при розрахунку індексу питомої витрати різнорідних видів матеріалу на випуск одного виду продукції:

- а) питома витрата певного виду матеріалу на одиницю продукції в звітному періоді;
- б) рівень витрат на матеріали у звітному періоді;
- в) рівень собівартості виробничої продукції;
- г) рівень товарної продукції в базисному періоді.

5. Які показники використовуються для оцінки продуктивності праці?

- а) показники рентабельності виробництва;
- б) фондівдача;
- в) узагальнюючі показники, до яких належать середньорічна, середньоденна, середнього динна продуктивність праці одного робітника, а також середньорічне вироблення продукції на одного працюючого у вартісному вимірюванні або в годинах нормованого часу;
- г) всі відповіді вірні.

6. Коефіцієнт обороту з прийому працівників розраховується як:

- а) відношення кількості працівників, які вибули за звітний період, до середньооблікової чисельності штатних працівників;
- б) відношення кількості прийнятих за звітний період працівників до середньооблікової чисельності штатних працівників
- в) відношення суми прийнятих працівників та тих, які вибули за звітний період, до середньооблікової чисельності штатних працівників
- г) немає вірної відповіді.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 7.1 У таблиці вміщено дані для аналізу матеріальних витрат підприємства «Альт» за звітний рік:

Показник	За планом звітнього року	Фактично за звітний рік
Обсяг випуску виробу А, тис. грн	150	165
Загальний випуску продукції, тис. грн	434	457
Матеріаломісткість виробу А	0,568	0,513

1. Розрахувати загальну величину матеріальних витрат по виробу А.

2. Провести аналіз впливу обсягу випуску продукції, матеріаломісткості виробу А та питомої ваги виробу А на значення матеріальних витрат по виробу А.

Побудувати аналітичну таблицю.

Розрахувати питому вагу впливу факторів на зміну загального показника.
Зробити висновки.

Завдання 7.2. У таблиці представлені дані для проведення аналізу основних фондів підприємства «Фрегат» за 2017–2018 роки, тис. грн:

Показники	На 31.12.2017	На 31.12.2018
Основні засоби, усього, тис. грн., у тому числі:		
1) будинки, споруди та передавальні пристрої	520	700
2) машини та обладнання	604,5	180
3) транспортні засоби	16,9	150
4) інструменти, прилади (меблі), інвентар	11,05	70
5) інші основні засоби	147,55	400

1. Провести аналіз динаміки та структури основних засобів.

2. Результати подати у вигляді аналітичної таблиці. Зробити висновки за результатами.

Завдання 7.3. У таблиці наведено дані по підприємству «Долинь» щодо використання сировини на випуск виробу «А» за грудень звітного року, кг:

Показники	Початок місяця	Кінець місяця
Кількість заготовленої сировини	130	135
Зміна залишків, що переходять з періоду в період	+25	–7
Відходи сировини	1,7	1,8
Витрати сировини на виробництво продукції	103,3	140,2
Витрати сировини на виробництво одиниці продукції	0,09648	0,09578

1. Розрахувати кількість випущеної продукції.

2. Провести аналіз впливу чинників на випуск виробу «А». Зробити висновки.

Завдання 7.4. За наведеними даними, які характеризують використання основних фондів підприємства «А» протягом двох років за двома варіантами.

Показник	Варіант			
	1		2	
	1-й рік	2-й рік	1-й рік	2-й рік
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн, ОЗ	21300	23643	21400	24268
Середньорічна вартість активної частини основних засобів, тис. грн, З _а	10660	11672	10710	12050
у т.ч. діючого обладнання, ОЗ _д	5330	5863	5355	6051
Кількість робочих днів, дн., Д	261	265	263	258
Середньорічна кількість одиниць діючого обладнання, од., к	450	475	440	460
Кількість відпрацьованих верстатом-змін усім обладнанням, вер.-зм., Т _{зм}	139766	142302	151593	163244
Кількість відпрацьованих машино-годин усім обладнанням, тис. маш.-год., Т _м	1062	1153	1155	1340
Обсяг товарної продукції, тис. грн, ТП	24069	27899	24396	28879

1 Визначити вплив факторів на зміну фондівддачі основних засобів підприємства.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на зміну фондівддачі основних засобів підприємства.

3. За результатами розрахунків зробити висновки.

Завдання 7.5. Наведено дані про чисельність працівників, виробіток одного працівника за зміну, кількість змін на підприємстві «А» протягом січня звітного року за планом та фактично.

1. Визначити вплив чисельності персоналу, кількості відпрацьованих змін і виробітку в зміну одного робітника на динаміку обсягу випуску продукції методом ланцюгових підстановок та абсолютних різниць.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на показник обсягу виготовленої продукції.

3. За результатами розрахунків зробити висновок.

Показник	план	факт
Обсяг випуску продукції, тис. грн	25779,7	26318,1
Чисельність робітників, осіб	2710	2650
Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками людино-днів, тис.	631,7	613,5
Загальна кількість відпрацьованих усіма робітниками людино-годин, тис.	4864,1	4785,3

Завдання 7.6. Подано дані про чисельність робітників та оплату праці на підприємстві «А» протягом двох періодів:

Показник	Минулий рік	Звітний рік
Чисельність робітників, осіб	152	148
Годинна тарифна ставка на 1 робітника, грн	31,8	30,4
Відпрацьований час у розрахунку на 1 робітника, год	171	165

1. Визначити відхилення суми витрат на оплату праці залежно від розміру ставки, відпрацьованого часу й чисельності робітників методом ланцюгових підстановок й абсолютних різниць.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на показник суми витрат на оплату праці на підприємстві.

3. За результатами розрахунків зробити висновок.

Рекомендована література: основна [6, 7, 8]; додаткова [13, 14, 15].

Практичне заняття 8

Аналіз витрат підприємства та собівартості продукції

Мета заняття: опанування методів аналізу витрат та собівартості продукції підприємства.

Контрольні запитання до лекційного матеріалу

1. Охарактеризуйте мету, завдання, інформаційне забезпечення аналізу витрат та собівартості продукції.
2. Які методами використовують для аналізу динаміки та структури витрат.
3. Назвіть склад операційних витрат на підприємствах.
4. Охарактеризуйте моделі, за якими проводять аналіз витрат та собівартості продукції.

Тести для перевірки знань

1. *Завданнями аналізу собівартості продукції є:*
 - а) перевірка виконання договорів поставок матеріалів для випуску продукції;
 - б) виявлення відхилень від середньозважених ринкових цін на аналогічну продукцію;
 - в) перевірка ступеня виконання плану за собівартістю продукції;
 - г) всі відповіді вірні.
2. *Основними завданнями аналізу собівартості окремих видів продукції є:*
 - а) у подальшому підвищенні фондівіддачі;
 - б) у ритмічності виробництва;
 - в) у аналізі факторів, що вплинули на відхилення фактичних витрат у цілому й по окремих статтях витрат від планової величини;
 - г) всі відповіді вірні.
3. *Необхідною умовою забезпечення зниження витрат на одиницю продукції є:*
 - а) зростання продуктивності праці випереджало зростання заробітної плати;
 - б) зростання заробітної плати випереджало зростання продуктивності праці;
 - в) зростання прибутку випереджало зростання рентабельності;
 - г) зростання рентабельності випереджало зростання прибутку.
4. *Факторами, що впливають на зниження витрат на 1 грн товарній продукції є:*
 - а) зміна структури товарної продукції;
 - б) зміна тарифів;
 - в) виконання плану матеріально-технічного постачання;
 - г) всі відповіді вірні.
5. *Факторами, які впливають на величину матеріальних витрат при виробництві товарної продукції є:*
 - а) відхилення загальної чисельності промислово-виробничого персоналу від планової;
 - б) зміна обсягу й структури продукції, що випускається;
 - в) зміна продуктивності праці;
 - г) зміна фондівіддачі основних засобів.

Завдання для поточного контролю засвоєння знань

Завдання 8.1. Наведені показники діяльності підприємства «Омега» за два роки, тис. грн:

Елементи витрат	Минулий рік	Звітний рік
Матеріальні витрати	2274	2385
Витрати на оплату праці	649	631
Відрахування на соціальні заходи	131	115
Амортизація основних фондів	195	376

1. Розрахувати загальні витрати.

2. Порівняти наведені й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім періодом. Провести аналіз структури витрат за економічними елементами. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 8.2 Наведені показники діяльності підприємства «Титан» за звітний рік:

Показники	Значення за планом	Значення фактично
Обсяг виробництва виробу, шт.	65	51
Сума постійних витрат, грн	3892	4440
Сума змінних витрат на один виріб, грн	133	134

1. Розрахувати собівартість одного виробу та загальну собівартість.

2. Порівняти подані й розраховані показники діяльності підприємства з попереднім часом. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 8.3. Наведено вихідні дані про виготовлення продукції на підприємстві «А» протягом звітного року:

Показник	План звітного року	Фактично за звітний рік
Обсяг випуску продукції, тис. шт.	1000	1800
Ціна одиниці виробу, грн	20,5	19,8
Собівартість одиниці виробу, грн	16,4	17

1. Визначити вплив факторів на зміну валового прибутку від реалізації продукції.

2. Визначити питому вагу впливу факторів на прибуток від реалізації продукції.

3. За результатами розрахунків зробити висновок.

Рекомендована література: основна [6, 7, 8]; додаткова [13, 14, 15].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

- 1 Яцків М. І. Теорія економічного аналізу : підручник / М. І. Яцків. – Львів : Світ, 1993. – 216 с.
- 2 Івахненко В. М. Курс економічного аналізу : навч. посіб. / В. М. Івахненко. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання-Прес, 2001. – 206 с.
- 3 Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – Київ : Знання, 2011. – 630 с.
- 4 Пономаренко О. І. Сучасний економічний аналіз : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 2. Макроекономіка / О. І. Пономаренко, М. О. Перестюк, В. М. Бурим. – Київ : Вища шк., 2004. – 207 с.
- 5 Економічний аналіз : підручник / за ред. А. Г. Загороднього. – Київ : Знання, 2008. – 488 с.
- 6 Єршова Н. Ю. Аналіз господарської діяльності: теорія і практикум / Єршова Н. Ю., Портна О. В. – Львів : Магнолія, 2014. – 225 с.
- 7 Мехович С. А. Економічний аналіз : підручник / С. А. Мехович, В. М. Тимофеев, І. М. Погорелов. – Харків : Віровець А. П. «Апостроф», 2009. – 752 с.

Допоміжна

8. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / под общ. ред. В. И. Стражева. – 4-е изд., испр. и доп. – Минск : Выш. шк., 1999. – 398 с.
9. Баканов М. И. Теория экономического анализа : учебник / Баканов М. И., Шеремет А. Д. – 4-е изд., доп. и перераб. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 416 с.
10. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие / Бердникова Т. Б. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 215 с.
11. Доля В. Т. Модели и методы анализа производительности ресурсов предприятия : учеб.-метод. пособие / Доля В. Т. – Харьков : ХГАГХ, 1997. – 104 с.
12. Приймак В. І. Математичні методи економічного аналізу : навч. посіб. / Приймак В. І. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 296 с.
13. Сич Є. М. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / Є. М. Сич, О. В. Пилипенко, М. С. Стасишен. – Київ : Каравела, 2010. – 304 с.
14. Болюх М. А. Збірник задач з курсу «Економічний аналіз» : навч. посіб. / Болюх М. А., Горбатов М. І. ; Київ. нац. екон. ун-т. – Київ : КНЕУ, 2002. – 232 с.
15. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / Гордієнко П. Л. ; Міжнар. наук.-техн. ун-т. – Київ : Алерта, 2006. – 404 с.
16. Обоснование организационно-экономических решений в дипломных работах : учеб.-метод. пособие / Мехович С. А. [и др.]. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2011. – 231 с.

Навчальне видання

«АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Методичні вказівки
до проведення практичних занять

для студентів усіх форм навчання за спеціальністю
073 «Менеджмент»

Укладачі: ЄРШОВА Наталя Юріївна
СІКЕТІНА Наталія Геннадіївна

Відповідальний за випуск проф. *Давидюк Т.В.*
Роботу до видання рекомендував проф. *М.І. Погорєлов*

План 2019, п. 72
В авторській редакції
Підписано до друку 16.01.2019р.
Гарнітура Times New Roman

Видавничий центр НТУ «ХПІ». Харків, вул.. Кирпичова, 2
Свідоцтво про державну реєстрацію 5478 від 21.08.2017 р.

Самостійне електронне видання